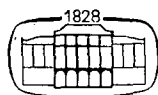

ARATÓ ENDRE

A MAGYARORSZÁGI NEMZETISÉGEK NEMZETI IDEOLÓGIÁJA

Arató Endre

AKADÉMIAI KIADÓ · BUDAPEST 1983

TARTALOM

I.	A nem magyar népek nemzeti ideológiája és mozgalmai a polgári fejlődés útján	9
	A horvát autonómia és a nemzeti tudat kialakulása	11
	A feudális privilégiumok és a magyar–horvát viszony	11
	A progresszív forrásból táplálkozó ideológia	14
	A szerb ortodox egyház és a modern nemzeti öntudat	16
	A feudális nemzeti mozgalom	16
	A szerb nemzeti ideológia másik arculata	23
	A szász kiváltságok és a nemzeti ideológia	28
	A szász–magyar viszony, a szász képviselők az erdélyi országgyűlésen	28
	A történetírás és az irodalom a szász önkormányzatért	29
	A modern román nemzeti eszmevilág kialakulása	32
	A román felvilágosodás	34
	A Supplex Libellus Valachorum	39
	A szlovák nemzeti tudat kiválása a szlávból	44
	A katolikus nemzetkonceptió	45
	A protestáns nemzeti ideológia	49
	A magyarországi ukrán fejlődés elmaradottsága	54
	A „nemzeti” ideológia tükröződése a történeti-nyelvészeti munkákban	54
II.	A nyelv és a művelődés a nemzeti egyenjogúság és a liberalizmus szolgálatában	56
	A horvát kulturális élet fejlődése	56
	A nyelvművelés, irodalmi norma	56
	Az illírizmus kulturális programja és eredményei	58
	A szerb nyelvművelés és kulturális mozgalom	65
	Harc az egységes népi normáért	65
	A szerb művelődés fejlődése	67
	A szlovák irodalom és társadalmi élet kibontakozása	71
	Az irodalmi nyelv megteremtéséért folytatott küzdelem	71
	Az irodalom és a publicisztika fejlődése	74
	A szlovák szervezetek	82
	A román nyelv és kultúra előrehaladása	84
	Az egységes norma megteremtésének útján	85
	Az irodalmi élet	86
	A kulturális fejlődés a Szászföldön	91
	A szász irodalom és sajtó	91
	Az egyesületi és tudományos élet	96
	A magyarországi ukrán nyelvi-kulturális mozgalom kezdetei	98
	A ruszin nyelvművelés konzervatívizmusa	99
	A világi irodalom első lépései, a történetírás	102

III. A magyarok és a nemzetiségek közötti viszony	106
Magyarosító törekvések a 18. század végétől a 19. század negyvenes éveire	106
Az irányt mutató irodalom	106
A megyék tevékenysége	110
A türelmes nézetek	114
Megértés és magyarosítás	114
A jakobinusok felfogása	118
Magyar rokonszenv a nemzetiségek iránt a 19. század első évtizedeiben	120
A harmincas és a negyvenes évek	125
A magyar nemzetiségi politika irányzatai a negyvenes években	127
Az ellenzék koncepciója	127
Széchenyi és a konzervatívok felfogása	132
A magyar radikálisok nézetei	134
Az aulikusok álhazafisága	136
Kulturális és politikai kapcsolatok a magyar és a nemzetiségi mozgalmak között	137
Az irodalmi norma ösztönző példája és a bilingvizmus hatása	139
A személyes érintkezés	142
Az irodalmi-művelődési visszhang, fordítások	149
Kapcsolatok a színművészetben	157
Az Egyetemi Nyomda a magyarországi nem magyar népek kulturális fejlődéséért	159
A politikai kapcsolatok	162
IV. A politikai-nemzeti mozgalmak polgári jellegének erősödése	173
A horvát nemesi és polgári-nemzeti törekvések közeledése és egybekapcsolódása	173
A magyar–horvát rendi szövetség felbomlásának kezdetei és az illirizmus	173
A magyar–horvát politikai küzdelmek a harmincas években	176
A nemzetiségek politikai mozgalma Erdélyben	180
Román és szász kivánságok a harmincas évek erdélyi országgyűlésein	180
A Gazeta de Transilvania megjelenésének első évei	182
A szlovák polgári értelmiség küzdelme az egyenjogúságért	184
A nyelvharc megindulása	184
A nemzeti mozgalom és a szlovák parasztság	189
V. A nemzeti ellentétek kiéleződése a polgári forradalom előtt	192
A magyar–horvát fegyveres összetűzés előzményei	192
A horvát nemzeti mozgalom polgári irányú továbbfejlődése	192
A Horvát Nemzeti Párt balszárnyának kialakulása. Megegyezési kísérletek a magyar, valamint a horvát mozgalmak között	201
A szlovák nemzeti mozgalom politikai aktivitásának megnövekedése	204
A magyar–szlovák nyelvharc további állomásai	204
A szlovák nemzeti mozgalom differenciálódása a forradalom előtti években	208
A nemzetiségi küzdelmek Erdélyben	214
Az 1841–43. évi erdélyi országgyűlés és a magyar–szász nyelvharc	214
A Gazeta de Transilvania nemzeti-liberális koncepciójának kibontakozása	218
A román nemzeti mozgalom differenciálódása és az 1846–47. évi erdélyi országgyűlés	229
VI. Az eltérő fejlődés	232
A magyarországi románok és a magyar nemzeti mozgalom	232
A magyar–szerb viszony lassú éleződése	237
A magyarországi ukrán nemzeti törekvések	241

VII. A modern nemzeti ideológia jellemzői	244
Az egykorú nemzet-haza fogalom, a nemzet felébresztése	245
A nemzeti integráció	253
A nép nemzetbe emelése	260
A nemzeti szimbólumok	262
Források és irodalom	265
Utószó	286